

VAJDA GÁBOR

Sivatag utáni show

A Biblia tudósítása szerint 40 évig kellett a zsidóknak a sivatagban vándorolniuk azt követően, hogy kiszabadultak az egyiptomi húsfazék-rabszolgaságból (már amivé enyhébb korszaka után szépítette egyesek emlékezete). Csak miután kihalt az a nemzedék, amely még élt a rabszolgaság házában, és azok a vezetők is, akik kihozták onnan, juthatott be a nép az ígéret földjére.

A sivatagi lét megpróbáltatásai – bár a visszaesést a régi bálványok imádása és a szolgasors enyhébb időszakainak az egész korszakot megszépítő emléke egyaránt előidéztek – végső soron a tisztulást-tisztázást szolgálták. Alkalmassá tették a sivatagon átkelőt célja elérésére. Ahogyan korunk több történelemalakító szereplője értelmezte: a hatalomba való visszatérésre.

De Gaulle esetében 12 évig (1946–1958) tartott az átkelés a sivatagon, s ebben a kormányzástól távol töltött időszakban több olyan intézmény eszméje érlelődött meg benne, amelyet 68 éves korára „beérkezve” a Francia Köztársaság tartós elemévé tett. Adenauert, akivel a tábornok utóbb a francia–német megbékélés történelmi művét létrehozta, 13 évre szorította a kölni főpolgármesteri tisztségéből a politikai sivatagba Hitler uralomra jutása, és 70 évesen foghatott hozzá a demokratikus Németország építéséhez. Mitterrand – a felszabadulás után országa legfiatalabb minisztere – 23 évre maradt ki a hatalomból, s csak ezután, életének 65. évében megválasztva lett országának leg-hosszabb ideig hivatalban lévő államfője.

Nálunk is hatalomra visszatérést hozott a múlt hónapban tartott országgyűlési választás, és a győztes párthoz akkor még alcímében is legközelebb álló napilap nem mulasztotta el a sivataghasonlat fölelevenítését. Annyiban joggal, hogy a most, 62 éves korában miniszterelnökként visszatérésre esélyes Horn Gyula 4 éve távozni kényszerült a külügyi tárca éléről; annyiban azonban már kevésbé, hogy mint pártvezér képviselő, bizottsági elnök ott ült a parlamentben. Ez sem Adenauer, sem de Gaulle esetével nem azonos, s még Mitterrand is kiszorult egy turnusra a képviselőházból. A rendszerváltás-rendszerváltozás többé-kevésbé érvényes hasonlóság, a sivatagban töltött idő tartama közötti különbség azonban már meggondolkoztat.

Elég volt-e 4 esztendő a megújulásra, a szakításra 40 év módszereivel, reflexeivel? A szocialisták gazdaságpolitikai programja és 4 év alatti parlamenti politizálása nagyrészt biztató. Am az például, hogy nem közölték előre a választókkal: kire számíthatnak mint miniszterelnökre, ha az MSZP-re szavaznak, mondván, hogy ezt majd 5 és fél millió szavazat leadása után, 40 ezer párttag küldöttei jelölik ki – lényegileg egy jelölt közül választva –, már nem szociáldemokrata pártra valló módszer. (Éppen az volt a szociáldemokraták egyik fő kifogása a Komintern ellen, hogy annak pártjaiban a centralizmus alapján szűk, belső körök döntenek, s a párttagokra, illetve küldötteikre csak a döntések jóváhagyása marad.)

És megvalósult-e a „sivatagi” 4 év alatt a szükséges méretű nemzedékváltás, amire a Biblia korában 40 év kellett? Nincs-e igaza a választóknál meghallgatásra nem talált Fidesznek, amikor azt állítja, hogy nem? Még a damaszkuszi úton az SZDSZ koalícióba lépésének pártolásáig eljutó Eörsi István is megemlíti, hogy az MSZP 209 tagú képviselőcsoportja „legalább nyolc focicsapatot állíthatna ki kádárista funkcionáriusokból”. S ha ezek el is fogadják a többpártrendszert, nem maradt-e hajlamuk olyan centralizálásra, az állam akkora gazdasági szerepének fenntartására, amilyenre a most távozó kormány is hajlamosnak mutatkozott?

Vagy minek véljük – jóindulattal –, ha nem továbbélő, rossz, régi reflexnek, hogy az MSZP-jelölt MSZOSZ-elnök már a választás második fordulójától illetékesnek érezte magát ilyen, (szakszervezeti) pluralizmus elleni megnyilatkozásra: „ez a kicsi ország nem tud eltartani hat konföderációt”?

A sivatag utáni show-t azonban hiba lenne pusztán azokból a módszer-, nézet- és reflexmaradványokból megítélni, amelyeket bizvást jobb lett volna – talán némelyik vándorral együtt – a sivatagban hagyni. Most már csak a gyakorlat szemléltetheti, mire volt elegendő 4 esztendő, s mi az, amiről még ezután kell leszokni. A 40 éves rendszer pusztulása és a 4 éves rezsím bukása mindenesetre megkerülhetetlen tanulság és figyelmeztetés. Remélhetőleg tartósan megszívlelik a sivatagból érkezők.